

Rahoituksen siirto ja kunnan peruspalvelujen valtionosuus

Valtiovarainvaliokunta 21.3.2017

Markku Nissinen
Finanssineuvos, VM

Rahoituksen siirto kunnista maakuntiin

- LÄHTÖKOHTA: Jotta kokonaisveroaste ei nousisi, vastaavan suuruinen rahoitus tulee siirtää kunnilta > kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali

Siirtyvät kustannukset 17,42 mrd. euroa

Siirrettävät valtionosuudet

5,8 mrd. euroa

- soten osuus 2/3 laskennallisista kustannuksista, valtionosuuksina 4,7 mrd. euroa
- loput 1,1 mrd. euroa vähennetty laskennallisten sote-kustannusten osuuden mukaisesti lisäosista ja muista vos-lisäyksistä ja vähennyksistä (esim. *tuloverokevennyksen kompensatioista*)

Siirrettävät verotulot

11,14 mrd. euroa

- merkittävä osa kunnallisverosta
- siirto n. 12,47 %-yksikköä
- tuloverotukseen asteikkomuutos
- kuntien efektiiviset veroprosentit nousevat (lievästi)
- Yhteisöverosta siirretään n. 0,5 mrd €.

REUNAehtona:

Kuntien väliset kunnallisveroprosenttien vaihteluvälit ja kuntalaisten veroasteet pysyvät ennallaan 12,47 %:n siirron jälkeen

Yhteisöveron kuntaosuuden alennus - 10,54 %-yks.

* Peruste epävakaus, suhdanneherkkyys ja vähentää vastaavasti kunnallisveron leikkaustarvetta

Yksittäisen kunnan rahoituksen muutos

- Kuntakohtaiset muutokset talouden tasapainotilaan ovat lähtökohtaisesti merkittävät eli siirtyvät kustannukset poikkeavat siirtävistä tuloista
- Nykyisellä valtionosuusjärjestelmällä tasapainotilan muutosten vaihteluväli olisi -1 101 - +1 651 €/asukas > kestämaton lopputulema
- Suuret muutokset johtuvat:
 - sote-kustannusten vaihteluväli suuri (2 391 – 6 175 €/as)
 - kunnallisveron tuoton vaihteluväli suuri (109 – 369 €/as)
 - siirtyvissä tuloissa ja menoissa suuria eroja (-2 045 – 1 063 €/as)
 - kuntiin jäljelle jäävien kustannusten vaihteluväli suuri (1 112 – 3 831 €/as)
 - lisäksi yhteisöveron määrän vaihtelee
 - verotulojen alenema vaikuttaa merkittävästi verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen > järjestelmä ei enää toimi
 - sote-valtionosuuksien määrä voi poiketa kunnan todellisista sote-kustannuksista

Valtionosuusjärjestelmä uudessa tilanteessa

Lähtökohtana edelleen
ns. yhden putken
valtionosuus.

Verotulojen
pieneneminen muuttaa
tasausjärjestelmää

Valtionosuuksien
volyymi pienenee

Kriteerit muuttuvat
hieman, mutta perusta
edelleen
ikärakenteessa. Uusi
hyte-kriteeri.

Järjestelmään
sisällytetään sote-
siirron muutosrajoitin
ja
järjestelmämuutoksen
tasaus

Siirtymäkauden
muutos rajataan +/- 100
euroon asukasta kohti

Tulojen siirron seurauksena kuntatalouden tulorakenne muuttuu

	Nykyisin (vuonna 2017)	Osuus verorahoituksesta	Siirron jälkeen	Osuus verorahoituksesta
Kunnallisvero	18,6 mrd. e	61 %	7,5 mrd. e	~58 %
Yhteisövero	1,6 mrd. e	5 %	1,0 mrd. e	~8 %
Kiinteistövero	1,8 mrd. e	6 %	1,8 mrd. e	~14 %
Verotulot YHT	21,9 mrd. e	72 %	10,2 mrd. e	~79 %
Peruspalvelujen valtionosuus +okm	8,5 mrd. e	28 %	2,7 mrd. e	~21 %
Verorahoitus YHT	30,4 mrd. e	100 %	13,0 mrd. e	100 %

- Kunnallisvero on tason laskusta huolimatta edelleen merkittävin tulonlähde
- Valtionosuuksien suhteellinen osuus alenee
- Yhteisöveron suhteellinen osuus nousee, mutta sitä hillitään alentamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuottoon
- Kiinteistöveron suhteellinen osuus nousee oleellisesti

Vaikutukset kuntien rahoitusasemaan ja kuntatalouden kestävyys jatkossa

- Pysyvän muutospaineen (vuodesta 2023) vaihteluväli on suhteutettuna kunnallisveron tuottoon -0,89 %-yksikön laskuvarasta +0,85 %-yksikön korotuspaineeseen
- Talouden ennakoitavuuden ja kestävyuden kannalta tilanne paranee sote-kustannusten kasvupaineiden poistumisen myötä
- Kunnan budjetti keskimäärin puoliintuu, mutta kunnallisveron tuotto pysyy ennallaan (efektiivisyys eli absoluuttinen tuotto paranee hieman)
- Oleellista kunnan talouden tasapaino lähtökohtatilanteessa > mikäli jo ennestään talousvaikeuksissa, talouden tasapainottamiskeinot rajallisemmat kuin nykyisin > ongelmia tiedossa
- Budjetin koko pienenee ja käyttötuloista poistuu merkittävä osa, mutta velat säilyvät ennallaan > suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa selvästi (tuplaantuu)
- Kuitenkin sote-menot ovat olleet jo ”sidottuja”, joten tosiasiallinen liikkumavara esim. investointien ja velanhoidon suhteen ilmenee vuosikatteessa > investointien tulorahoitus-% ja lainanhoitokate pysyvät ennallaan
- Omavaraisuusaste heikkenee lievästi (n. 3 %-yks.) johtuen kunnan sote-kuntayhtymäosuuden vastikkeettomasta siirrosta maakuntiin

Mitä ”soten” siirto tarkoittaa kunnan käyttötaloudelle?

- Kunnilta poistuu se osa kustannuksista, mikä on viimeisen n. 10 vuoden aikana kasvanut 3,5% ja kasvaisi ensi vuosikymmenellä vielä nopeammin (kunnittaiset vaihtelut suuria)
 - tarve ylläpitää kunnallisverotulojen nopeaa kasvua matalan BKT-kasvun oloissa vähenee
 - paineet verotuksen kiristymiseen pienemmät
- Jäljelle jäävissä palveluissa väestötekijöistä johtuvat kasvupaineet keskimäärin hyvin pienet
 - etenkin investointitarpeissa kunnittaisia eroja

Valtionosuusjärjestelmän dynamiikasta

- Vaikka tasausjärjestelyjen merkitys suuri suhteessa ns. perusvaltionosuuksiin, uusi järjestelmä toimii ajassa ja olosuhteiden muutoksissa kuten on tarkoituskin > kriteereillä siis on merkitystä!
- Järjestelmän seuraava uudistamisvaihe tullaan käynnistämään tietyiltä osin melko nopealla aikataululla, mutta sen lopullinen muoto vaatii muutaman vuoden toteumatietoja soten jälkeiseltä ajalta

Kuntavaikutus aineisto netissä: alueuudistus.fi/kuntien-valtionosuusjarjestelma

Kunnittaiset, maakunnittaiset ja kuntakoon mukaiset tiedot sekä simulaatiomalli, jolla kunta/kuka tahansa käyttäjä voi simuloida vaikutuksia eri kustannusmuutoksilla